

I DAG

Wannsee på Bygdøy?

Ap 24/3 - 99

QUISLINGS VILLA: Gjør den om til et senter
for minoritetsbeskyttelse

BERNT
HAGTVET

Professor i statsvitenskap, UIO

Krigsveteran og generalmajor Bjørn Egge har foreslått å omdanne Villa Grande, Vidkun Quislings førerresidens «Gimle» på Bygdøy, til et Senter for Folkemordsstudier under Universitetet i Oslo. Forslaget er ment å være en konkret oppfølging av Regjeringens erstatningsoppgjør forfor de norske jødene for forfølgelsen under krigen. Universitetet i Oslo er gitt en bevilgning på 40 mill. kroner som tilskudd til et «senter for studier av Holocaust og livssynsminoritetenes stilling i Norge». Hensikten med et slikt senter, sier Regjeringen, er å skape et forskningsmiljø for forståelse av årsaken til slike massive menneskerettighetsbrudd. Studier av drapet på de norske jødene og for nazistenes folkemord på de europeiske jødene vil måtte stå sentralt, men det er også foreslått at det utvikles et kompetansesenter for synliggjøring av andre livssynsminoriteters historie og problemer i dagens Norge.

Dette er en viktige idé. Her har man sjansen til å skape et varig minnesmerke over en forbrytelse uten sidestykke i norsk historie. En markering fra det norske samfunnets side som også peker fremover, mot bevisst arbeid for å hindre gjentagelser og for moralsk og politisk mobilisering mot rasefordommer og fremmedfrykt.

I Tyskland finnes en modell for et slikt senter, Wannsee-villaen som ligger Am grossen Wannsee utenfor Berlin. Her samlet høyere nazistiske SS- og embedsmenn, deriblant Adolf Eichmann og Reinhard Heydrich, seg 20. januar 1942 for å formalisere Shoah, folkemordet på de europeiske jødene, som alt var i

gang. I montre i det store konferanserommet i 1. etasje ligger kopier av beslutningene: 11 millioner skulle myrdes. Ingen innvendinger fremkom.

Etter lang tids kamp ble dette museet innviet som en permanent advarsel om nazismens rasebiologiske vanvidd. I annen etasje ligger et avansert forsknings- og dokumentasjonssenter for studier av nazistenes «Endlösung», som også gir pedagogisk veiledning for skoler og sørger for skolemateriell.

Her ligger modellen for Villa Grande! Det bør på Bygdøy skapes et norsk pendant til Wannsee-senteret, en permanent utstilling bør det lages, en representativ utstilling om det europeiske jødedrapet, til alment bruk for skoler og andre undervisningsinstitusjoner – og for en almenhet som etterhvert vil få behov for å minnes oftere og oftere, etterhvert som de levende ofre forsvinner. Så bør det skapes en bred fremstilling av overgrep mot andre minoriteter i Norge, samene, roma-folket (sigøynerne), taterne. Her kan f.eks. Den norske kirkes unnskyldning for sin medvirkning til undertrykkelsen vies fortjent plass. I annen etasje bør det etableres et aktivt dokumentasjons- og forskningsmiljø i nært samarbeid med Universitetets institutter og representanter for Det mosaiske tros-samfunn og andre representative organisasjoner fra hele landet. Det må være et sted for forskning, for dokumentasjon og for undervisning – og for moralsk og politisk refleksjon. Det er intet til hinder for at det kan bli et nasjonalt kompetansesenter. Å selge Villa Grande på det åpne marked vil være å utsette seg for at stedet blir et valfartssted for nynazister. Å gjøre dette dystre minnesmerke om til luksusboliger, vil være å fortsette vårt triste, valne forhold til nazistenes forbrytelser mot jødene. Her er en enestående sjanse til å skape et senter for historisk bearbeidelse av en tragedie, med perspektiver mot det neste århundre.

Bernt Hagtvet